



Warszawa, dnia 14 grudnia 2020 r.

**Podsekretarz Stanu**

DKO-V.5006.22.2020

Pan

**Adam Bodnar**

Rzecznik Praw Obywatelskich

*Szanowny Panie Rzeczniku,*

w odpowiedzi na wystąpienie z dnia 4 listopada 2020 r. znak VII.514.7.2020.PKR uprzejmie przedstawiam, co następuje.

W związku z koniecznością zmiany organizacji pracy jednostek sądów powszechnych w sytuacji stanu zagrożenia epidemicznego, wprowadzonego na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. o ogłoszeniu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 433), wystąpieniem z dnia 17 marca 2020 r. (DNA-II.510.20.2020), a następnie pismem z dnia 18 maja 2020 r. (DNA-II.510.20.2020) przekazano prezesom sądów powszechnych i wojskowych rekomendacje dotyczące funkcjonowania sądów w związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2020 r. poz. 875 ze zm.), umożliwiające ustanowienie i wdrożenie procedur zapewniających bezpieczeństwo zdrowotne pracowników sądów i interesantów w czasie epidemii. Do wskazanego pisma z 18 maja 2020 r. załączono *Wytyczne Ministra Sprawiedliwości i Głównego Inspektora Sanitarnego dla funkcjonowania sądów w trakcie epidemii SARS - Cov-2 w Polsce z dnia 18 maja 2020 r.* Następnie w związku z pogarszającą się sytuacją epidemiczną w kraju, pismem z dnia 5 listopada 2020 r. (DNA-II.510.83.2020), Minister Sprawiedliwości przekazał prezesom sądów powszechnych i wojskowych dalsze rekomendacje dotyczące funkcjonowania sądów w tym okresie.

Podkreślenia wymaga, iż rekomendacje zawierały elementy pozwalające na konstruktywne wykorzystywanie obowiązujących przepisów m.in. w ustawie z dnia 2 marca

2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 1842 – dalej: „ustawa”). Zatem, zalecano zintensyfikowanie działań zmierzających do popularyzacji i upowszechnienia stosowania systemów wideokonferencyjnych do przeprowadzania rozpraw zdalnych w oparciu o przygotowane i utrzymywane przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu rozwiązania wewnętrzzesortowe, porządkujące zarówno aspekty techniczne jak i organizacyjne związane z przeprowadzeniem posiedzenia w trybie wideokonferencji.

Dla stron i uczestników postępowania opracowana została instrukcja instalacji i testowego połączenia, która zamieszczona jest na stronie internetowej pod adresem <https://www.wroclaw.sa.gov.pl/pl/dokumenty/wideokonferencje>. Zaproponowano skierowanie na pracę zdalną asystentów sędziów i pracowników poza pionem orzeczniczym (art. 3 ustawy) oraz rozważenie kierowania spraw na posiedzenia niejawne zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. W zakresie spraw karnych zaproponowano wykorzystywanie uregulowań z art. 177 § 1a oraz z art. 374 § 3 – 9 k.p.k. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 30).

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że na podstawie konkretnych uregulowań - art. 22 § 1 pkt 1b i art. 54 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tj. Dz.U. 2020 poz. 2072 – dalej: „u.s.p”), art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2018 r. poz. 577), § 30 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 1141 ze zm.), art. 46a i art. 46b ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. z 2020 poz. 1845), § 24 ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 października 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. poz. 1758 ze zm.) obowiązek zapewnienia właściwej organizacji pracy sądu w sposób zapewniający bezpieczeństwo epidemiologiczne oraz zapewnienie jednoczesnej efektywności i kontynuacji pracy w danej jednostce w okresie pandemii skierowany jest do kierownika jednostki organizacyjnej tj. prezesa i dyrektora. Sądy sprawują wymiar sprawiedliwości, a ich funkcjonowanie jest niezwykle istotne dla obrotu gospodarczego, szczególnie w obecnej sytuacji epidemicznej. W celu realizacji powyższego obowiązku prezes sądu jest uprawniony do zmiany organizacji pracy, przy czym priorytet stanowi obowiązek zadbania o ochronę zdrowia publicznego. Prezes sądu wydaje zarządzenia

na podstawie oceny aktualnej sytuacji epidemicznej na obszarze właściwości podległego mu sądu.

Wyeksponować należy, iż dzięki zapisom art. 15zsz<sup>1</sup> ustawy, prezes sądu zyskał możliwość niezwykle szybkiego reagowania na ewentualne braki kadrowe w poszczególnych wydziałach sądu, poprzez niezwłoczną zmianę zakresu czynności. Sędziowie i sądy mają pełną wiedzę o obowiązującym stanie prawnym, posiadają również możliwość wykorzystywania narzędzi prawnych, używania infrastruktury i środków finansowym przyznanych sądom, w celu zapewnienia pracy sądów i jednocześnie bezpieczeństwa pracowników i obywateli.

Przewodniczący może też zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, jeżeli uzna rozpoznanie sprawy za konieczne, zaś przeprowadzenie wymaganych przez ustawę rozprawy lub posiedzenia jawnego mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w nich uczestniczących i nie można przeprowadzić ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, a żadna ze stron nie sprzeciwiła się przeprowadzeniu posiedzenia niejawnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne.

Na uwadze przy tym mieć należy, że jeżeli ze względu na szczególne okoliczności prezes sądu tak zarządzi, członkowie składu, z wyjątkiem przewodniczącego i referenta sprawy, mogą brać udział w posiedzeniu za pomocą środków komunikacji elektronicznej, z wyjątkiem posiedzenia, na którym dochodzi do zamknięcia rozprawy.

Wymaga podkreślenia, że jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w całości, sąd może zamknąć rozprawę i wydać orzeczenie na posiedzeniu niejawnym po uprzednim odebraniu od stron lub uczestników postępowania stanowisk na piśmie (art. 15zsz<sup>2</sup> ustawy).

Należy wskazać, że obowiązujące przepisy prawa przewidują możliwość przeprowadzania rozpraw sądowych w sprawach karnych w trybie zdalnym. Została ona rozszerzona przepisami ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086), która wprowadziła do Kodeksu postępowania karnego przepisy umożliwiające udział w rozprawie na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku prokuratorowi (art. 374 § 3 k.p.k.) oraz oskarżonemu, oskarżycielowi posiłkowemu albo oskarżycielowi prywatnemu, którzy są pozbawieni wolności – z zastrzeżeniami, że w rozprawie bierze udział w miejscu

przebywania strony referendarz sądowy lub asystent sędziego, zatrudniony w sądzie, w którego okręgu strona przebywa, zaś obrońca bierze udział w rozprawie przeprowadzanej w wyżej określony sposób w miejscu przebywania oskarżonego, chyba że stawi się w tym celu w sądzie. (art. 374 § 4 - 6 k.p.k.). Ponadto zgodnie z art. 83 ust. 1 ww. ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. strony, obrońcy i pełnomocnicy mogą wziąć udział w rozprawie w sposób opisany powyżej, z tym zastrzeżeniem, że będą przebywać w pomieszczeniu lub w pomieszczeniach sądu przystosowanych do przeprowadzenia rozprawy przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających ich przeprowadzenie w taki sposób. Z kolei art. 177 k.p.k. umożliwia przesłuchania świadków na rozprawie w sposób opisany wyżej – również z zastrzeżeniem, że w postępowaniu przed sądem w czynności w miejscu przebywania świadka bierze udział referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik zatrudniony w sądzie, w którego okręgu świadek przebywa, zaś art. 197 § 3 k.p.k. przewiduje jego odpowiednie stosowanie odnośnie do biegłego.

Co ważne, dyrektorzy sądów apelacyjnych korzystając ze swoich uprawnień, w ramach treści § 2 ust. 2 Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie organizacji zakupów dostaw i usług w sądownictwie powszechnym oraz wskazania zamawiającego (Dz.Urz. MS poz. 122 ze zm.) mają delegację zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o zgodę na samodzielną realizację dostaw sprzętu komputerowego i biurowego. Tu należy wskazać, iż niektóre sądy apelacyjne z możliwości takiej skorzystały i otrzymały pozytywną decyzję w zakresie samodzielnej realizacji zapotrzebowania na sprzęt informatyczny. Wszelkie prośby sądów o zgody na zakupy lub dodatkowe środki Ministerstwo Sprawiedliwości odpowiada pozytywnie. Ponadto w związku z koniecznością zapewnienia pracy zdalnej w sądownictwie powszechnym, do sądów zostało skierowane pismo, wskazujące że Dyrektorzy Sądów Apelacyjnych mają zgodę do końca 2020 roku na samodzielne zakupy związane z sytuacją epidemiczną (sprzęt komputerowy, akcesoria, sprzęt peryferyjny).

Zauważyć należy, iż Zastępca Koordynatora Krajowego ds. informatyzacji sądownictwa powszechnego pismem z dnia 3 czerwca 2020 r. znak OI-042-15/20 poinformował prezesów sądów apelacyjnych, iż trwają zaawansowane prace nad potencjalnym wykorzystaniem w ramach systemowej integracji z oprogramowaniem ReCourt innych systemów do wideokonferencji w celu połączenia wideokonferencyjnego na potrzeby posiedzeń sądowych. Rozważane są także systemy komercyjne (Cisco CMS, Avaya Equinox) jak również oprogramowanie darmowe (Jitsi). Każdy z tych systemów zainstalowany jest w infrastrukturze sądowej. Rozpoczęto testy połączeń pomiędzy

systemem CMS a ReCourt oraz trwają prace nad natywnym połączeniem wideoterminali wchodzących w skład systemu ReCourt z systemem Jitsi. Nieustannie prowadzone są adekwatne prace konfiguracyjne i testowe, mające na celu weryfikację stopnia przystosowania sądów powszechnych do prowadzenia rozpraw w drodze wideokonferencji.

Podkreślenia wymaga, że zgodnie art. 9a § 2 u.s.p. Minister Sprawiedliwości sprawuje jedynie zewnętrzny nadzór nad działalnością administracyjną sądów, którego istota sprowadza się do oceny prawidłowości oraz skuteczności wykonywania przez prezesów sądów wewnętrznego nadzoru administracyjnego. Uprawnienia te nie obejmują działań dotyczących wewnętrznego funkcjonowania poszczególnych sądów działających w ramach sądownictwa powszechnego. W związku z powyższym, Minister Sprawiedliwości nie posiada prerogatywy do wydawania w tym zakresie zarządzeń, może natomiast przedstawiać prezesom sądów powszechnych stosowne rekomendacje, co w zaistniałej sytuacji epidemicznej przybrało wyżej opisaną postać.

Zaznaczyć należy, iż zalecenia dotychczas przekazywane do prezesów sądów powszechnych i wojskowych nie mają charakteru wiążącego, lecz w zamierzeniu swym mają służyć sądom jako wsparcie w rozwiązaniu problemów, które wynikły z zagrożenia epidemicznego. O ich zastosowaniu decyduje wyłącznie prezes sądu, w oparciu o ocenę aktualnej sytuacji na obszarze właściwości podległego mu sądu oraz w sposób najbardziej efektywny dla swojej jednostki. W miarę potrzeby zarządzenia te winny być zmieniane lub uzupełniane, zależnie od rozwoju sytuacji epidemicznej, z zachowaniem priorytetów w postaci ochrony bezpieczeństwa i higieny pracy oraz zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2.

Odnosząc się do odwoływanych rozpraw, wskazać należy, iż w okresie od 6 do 20 listopada 2020 r. w sądach powszechnych i wojskowych odwołano w sumie 21.880 spraw. Powody odwołania leżały zarówno po stronie Sądu, jak również po stronie stron postępowania. W okresie od 13 do 20 listopada 2020 r. odwołano w sumie 13682 rozpraw i posiedzeń, w tym 2356 z przyczyn procesowych, 4790 z powodu COVID-19 po stronie sądu, 2540 inne powody po stronie sądów i 3979 spraw z pozostałych przyczyn.

Anna Dalkowska

/podpisano elektronicznie/